

Regeringskansliet
Finansdepartementet

Betänkandet Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag (SOU 2024:24)

Mot bakgrund av de intressen som Åklagarmyndigheten har att bevaka lämnas följande yttrande.

Sammanfattning

Åklagarmyndigheten tillstyrker förslaget om att införa nya straffbestämmelser och en ny subventionsbrottslag. I några delar har vi synpunkter och kommentarer.

Åklagarmyndigheten avstyrker utredningens förslag om att samtliga subventionsbrott ska handläggas av Ekobrottsmyndigheten.

Åklagarmyndigheten tillstyrker förslagen i den del som gäller under-
rättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar.

Förslaget om införande av en lag om subventionsbrott

6.2 Behovet av straffrättsliga åtgärder

Åklagarmyndigheten instämmer i utredningens bedömning att det finns goda skäl för nya straffbestämmelser och att bedrägeribestämmelsen inte täcker alla situationer som bör vara straffbelagda.

Samtidigt är det viktigt att framhålla att kriminalisering, utredning och lagföring är trubbiga och kostsamma verktyg för att motverka samhällsskadliga beteenden. Även andra sätt att reducera riskerna för brott behöver, som utredningen också är inne på, tas tillvara, exempelvis tydliga förutsättningar för när man har rätt till stödet, rimligt höga krav på ansökan, såväl beträffande innehåll som avsändare, en fungerande kontroll inför beslut om stödet, etc. Alla dessa

moment gör det också lättare att i efterhand utreda och lagföra de brott som begås.

Utredningen nämner kortfattat frågan om ett administrativt sanktionssystem, men avfärdar snabbt det alternativet. Åklagarmyndigheten, som tidigare tillstyrkt förslaget om att införa ett system med administrativa sanktionsavgifter på välfärdssystemens område, ser att det hade kunnat finnas motsvarande fördelar med ett sådant system även på det nu aktuella området. För subventionsbrott under ett visst belopp skulle en sanktionsavgift för företaget kunna vara väl så kännbart som ett förhållandevis lindrigt straff för en enskild person, som kan vara en målvakt eller bulvan. Däremot kan det naturligtvis tänkas att ett sådant system i praktiken skulle vara svårt att införa med hänsyn till det stora antalet aktörer som beslutar om stöd.

6.3 En ny lag om subventionsbrott

Vi delar utredningens bedömning att det är lämpligt att utforma de nya straffbestämmelserna med utgångspunkt i bidragsbrottslagen, och har inga synpunkter på hur tillämpningsområdet avgränsats eller på hur straffbestämmelserna närmare har formulerats. Vi instämmer också i den bedömning som görs när det gäller utvidgningen av bestämmelsen om subventionsmissbruk.

Ett problem när det gäller straffansvar i företag är att det kan vara svårt att bedöma vem i företaget som bär det straffrättsliga ansvaret, som utredningen också tar upp under avsnitt 6.3.3. Åklagarmyndigheten vill därför understryka vikten av att ansökningar om stöd utformas på ett sådant sätt att det underlättar en senare straffrättslig bedömning, till exempel genom att en ansökan måste signeras med bank-ID eller liknande av en behörig ställföreträdare för företaget. Det bör också vara tydligt vem inom ett företag som är ansvarig för att anmäla ändrade förhållanden.

6.3.4 Ringa subventionsmissbruk

Åklagarmyndigheten instämmer i att det finns behov av en särskild åtalsprövningsregel för ringa subventionsbrott.

I förslaget till författningskommentar anges att den beloppsgräns som tillämpas vid bedömningen av andra ringa förmögenhetsbrott bör vara vägledande för bedömningen. Betänkandet har i den här delen inte uppmärksammat att praxis inte är helt enhetlig utan skiljer sig åt när det gäller beloppsgränsen för

exempelvis ringa stöld (1 250 kr) respektive ringa bidragsbrott (normalt tillämpas 2000 kr). Enligt vår uppfattning är det lämpligt att samma beloppsgräns tillämpas för ringa subventionsbrott och ringa bidragsbrott. Det vore bra om man i det fortsatta lagstiftningsarbetet gav tydligt uttryck för det.

6.3.10 Anmälningsskyldighet

Enligt utredningens förslag ska en anmälan göras när det finns *anledning att anta* att brott har begåtts (11 §). I betänkandet anges att något preliminärt ställningstagande till de subjektiva rekvisiten för brottet inte ska göras, utan brottet bör anmälas om agerandet *objektivt sett* kan antas vara brottsligt. I båda dessa avseenden skiljer sig förslaget från motsvarande bestämmelse i bidragsbrottslagen, vilket utredningen inte berör. Enligt 6 § bidragsbrottslagen ska anmälan göras om det kan misstänkas att brott har begåtts. Enligt förarbetena till den bestämmelsen ska det inför en eventuell anmälan göras en preliminär bedömning av om det föreligger uppsåt eller grov oaktsamhet. Åklagarmyndigheten har svårt att se skälen till att anmälningsskyldigheten är olika för misstänkta bidragsbrott respektive subventionsbrott, och anser att saken bör övervägas vidare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Förslaget om att subventionsbrotten ska handläggas av Ekobrottsmyndigheten

6.3.10 Anmälningsskyldighet

Utredningen föreslår att alla mål om brott mot lagen om subventionsbrott ska anmälas till och handläggas av Ekobrottsmyndigheten. Åklagarmyndigheten förordar en mer flexibel och, enligt vår uppfattning, ändamålsenlig och resurseffektiv lösning innebärande att endast de subventionsbrott som verkligen kräver Ekobrottsmyndighetens expertkompetens handläggs där medan brott som inte kräver sådan särskild kompetens även fortsättningsvis hanteras av Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten.

Ekobrottsmyndigheten är en specialiserad åklagarmyndighet med en begränsad brottskatalog där huvudkomponenterna är brott mot borgenärer och skattebrott. Myndighetens organisation är för närvarande föremål för en offentlig utredning. Ett grundläggande skäl för det är de alltmer utsuddade gränserna mellan gamla tiders ekobrott och annan brottslighet; inslagen av organiserad multikriminalitet är alltmer påtagliga och därmed myndighetsuppdelningen alltmer svårhanterad.

Som en följd av Ekobrottsmyndighetens avgränsade uppdrag är så gott som alla åklagare där seniora åklagare och alla Ekobrottsmyndighetens brottsutredningar leds av åklagare. Det gör det olämpligt att ge Ekobrottsmyndigheten ansvaret för en brottstyp som rymmer allt från mycket enkla utredningar till påtagligt komplexa. Medan brottsutredning utanför Ekobrottsmyndigheten kan anförtro det enklaste till polisiär förundersökningsledning, det mer krävande till kammaråklagares ledning och bara det komplexa till seniora åklagares ledning, har Ekobrottsmyndigheten inga andra möjligheter än att låta seniora åklagare ansvara för allt. Från ett samhällsperspektiv framstår det som ett slöseri med mycket kvalificerade resurser.

Subventionsbrotten har stora likheter med bidragsbrotten, som handläggs av Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. De kunskaper som har byggts upp i den delen kan även tillämpas på denna nya brottskategori. Åklagarmyndigheten har tidigare avstyrkt att ansvaret för att hantera bidragsbrotten ska flyttas till Ekobrottsmyndigheten (Åklagarmyndighetens remissvar avseende delbetänkandet SOU 2022:37). De synpunkter som då framfördes vidhålls och är relevanta även för subventionsbrotten.

Som berörts inledningsvis kan vi också konstatera att brottsligheten idag är mer komplex. Det går inte att se någon tydlig skiljelinje mellan ekonomisk brottslighet och annan kriminalitet, tvärtom är många gärningspersoner idag multi-kriminella, och den grova organiserade brottsligheten ägnar sig både åt fusk med statliga bidrag, grov våldsbrottslighet och narkotikabrottslighet. Även av det skälet är det mindre lämpligt att subventionsbrotten uteslutande handläggs på Ekobrottsmyndigheten.

Förslaget till ändring i förordningen med instruktion för Ekobrottsmyndigheten avstyrks. Inget i nuvarande reglering kring ärendefördelning mellan myndigheterna hindrar att de komplexa subventionsbrott som kräver särskild kompetens om bokföring och annan finansiell information överlämnas för utredning vid Ekobrottsmyndigheten.

Avslutningsvis finns skäl att i detta sammanhang peka på att utredningen, i linje med förslaget om att Ekobrottsmyndigheten ska handlägga subventionsbrotten, också har föreslagit att anmälan om misstänkt subventionsbrott ska göras till åklagare. För det fall handläggningen av subventionsbrott inte enbart ska hanteras av Ekobrottsmyndigheten bör brotten kunna anmälas till Polismyndigheten.

Övrigt

7 Underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar

Åklagarmyndigheten instämmer i stort i de bedömningar som redovisas. Förslagen om att utvidga lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och om att införa en ny, motsvarande, lag om underrättelse vid felaktiga utbetalningar av statliga företagsstöd tillstyrks.

8 Konsekvenser av förslagen

Som utredningen konstaterar är det mycket svårt att bedöma hur många brott enligt den nya lagstiftningen som kommer att anmälas, utredas och lagföras, och vilka kostnadsökningar och -minskningar förslagen kommer att medföra. Det är angeläget att frågan analyseras och följs upp i den fortsatta beredningen.

Detta yttrande har beslutats av riksåklagaren Katarina Johansson Welin efter föredragning av kammaråklagaren Liselott Herschend. I den slutliga handläggningen av ärendet har också rättschefen Marie-Louise Ollén och vice överåklagaren Jenny Ahlner Wetterqvist deltagit. Överåklagaren Lennart Guné har medverkat i beredningen.

Katarina Johansson Welin

Liselott Herschend

Kopia till

Kommunikationsavdelningen

Rättschefen

Biblioteket